

Treball de Fi de Grau

Tutor: Alexandre Casademunt

Introducció

Vivim immersos en una crisi econòmica i social, però també institucional. I és que la confiança de la ciutadania vers la política i les nostres institucions, que segurament troben en la Constitució el seu disseny i full de ruta, cada vegada és menor. Aquest context ha servit com a catalitzador per a la normalització de la protesta social a Espanya, donant lloc a nous actors polítics i redefinint els espais de competició electoral especialment entre els partits de l'esquerra.

El present treball persegueix l'objectiu de donar resposta a quina ha estat la repercussió del moviment 15M en l'aparició del partit Podemos així com en el funcionament actual del Partit Socialista Obrer Espanyol.

Actors polítics: moviments socials i partits

Els moviments socials i els partits polítics són juntament amb els grups d'interès, els tres principals actors polítics col·lectius. En el nostre petit estudi prenen rellevància els dos primers. Per mirar de definir-los ens apropem als clàssics. Sartori (2005) es decanta per una definició mínima de partit polític explicant que és qualsevol grup polític identificat per una etiqueta oficial que es presenta a les eleccions i que pot treure en eleccions (lliures o no) candidats a càrrecs públics. Per la seva part Panebianco (1995) remarca que és l'espai específic dels partits, és a dir, el seu caràcter electoral de persecució de vots el que diferencia als partits de la resta d'actors polítics.

En canvi, pel que fa als moviments socials, una bona definició operativa podem dir que és la que Ibarra *et al.* ens presenten: "un actor polític de caràcter mobilitzador que persegueix objectius de canvi a través d'accions generalment no convencionals, actúa amb una certa continuïtat mitjançant un alt nivell d'integració simbòlica i un baix nivell d'especificació de rols a la vegada que es nodreix de formes d'acció i organització variables" (Ibarra, Martí i Gomà 2002). Aquests autors en la mateixa obra ens exposen quins són els trets diferenciadors entre els moviments socials i els partits polítics, els quals podríem resumir dient que:

- Els moviments tenen una orientació cap al sistema polític destinada al canvi, per aquest motiu mantenen una relació conflictiva i d'enfrontament. En contrast, els partits polítics busquen l'exercici del poder en el sistema existent en competència amb altres partits.
- Les accions i intervencions del moviment són generalment no convencionals a través de la mobilització i l'acció directa, mentre que els partits polítics les acostumen a realitzar a través de canals reglats i mètodes convencionals.
- El compromís dels membres mitjançant un alineament simbòlic és el principal recurs amb el qual compta un moviment social, a diferència del partit polític, el qual compta amb altres recursos propis com els càrrecs i els vots.
- L'estructura dels moviments és variable, però és més horitzontal i informal que la dels partits polítics els quals acostumen a presentar una càrrega jeràrquica important.
- Els partits presenten una voluntat i una estructura que els fa romandre en el temps amb més facilitat que els moviments socials que passen per períodes de gran activitat i altres de latència.

Context polític i social

Els estudis d'opinió ens indiquen que la tendència cap a l'augment de la desafecció i el descontentament de la ciutadania en relació a les institucions i la política que es posa en pràctica des d'aquestes s'ha precipitat a Espanya respecte a l'inici de la crisi financera, i en especial, des de maig de 2010 per a després accentuar-se a partir de l'aparició del 15M. (Verdú, 2013: 2)

En primer lloc, per tal de tenir una panoràmica de la situació, seria rellevant tenir present la diferenciació entre desafecció i descontentament. Segons Montero i Torcal, això últim suposa la insatisfacció pels rendiments negatius del règim polític o dels seus dirigents davant la seva incapacitat per a resoldre problemes bàsics. En canvi la desafecció acostuma a mesurar-se en relació al desinterès per la política i els polítics, per les percepcions d'ineficàcia personal davant el món de la política. En contrast amb les oscil·lacions del descontentament, la desafecció tendeix a ser estable i a ser transmesa mitjançant el procés de socialització polític. (Montero y Torcal, 2013)

El descontentament no acostuma a afectar a la legitimitat democràtica, que segueix sent alta entre aquells que pateixen les pitjors conseqüències de la crisi econòmica. Es troba per tant directament vinculat a la popularitat dels governs i de les seves polítiques i pot ser corregit amb els canvis electorals o les millores econòmiques. (Montero y Torcal, 2013)

D'altre banda, cal tenir present que la desafecció política ja era un fet gairebé intrínsec en la societat espanyola donat que des de fa dècades és el país amb menys interès per la política de tots els europeus (un 33% afirmava no estar gens interessat per la política en l'eurobaròmetre de la tardor de 2010). Però la conjuntura política i social va contribuir a equilibrar la balança pel que fa al descontentament, adquirint indicadors insòlits.¹ I és que a finals de 2010 més de tres quartes parts de la ciutadania espanyola (78%) qualificava de dolenta la situació política (davant d'un de cada deu que opinava el contrari), de la qual un 56% responsabilitzava als líders polítics del moment, un 27% als mecanismes institucionals del sistema polític i un 13% a totes dues coses per igual. A finals del 2011 la cosa no havia millorat sinó que ja era un 85% els que percebien una mala situació de la política espanyola. (Llera 2012: 46)

El 15M

La gran novetat del moviment dels Indignats hi és, respecte a anteriors processos de mobilització política (Guerra de l'Iraq sense anar més lluny), en què en un context de crisi financera-immobiliària i l'inici de polítiques de retallades socials a partir de maig de 2010 es va anar acumulant un malestar social que va ser canalitzat al marge de partits i organitzacions socials ja existents. (Verdú, 2013: 4)

Tot i que és molt complicat establir un perfil sobre el participant del moviment dels Indignats, podem afirmar que tots ells presenten un discurs de crítica i afartament respecte de la política convencional i tradicional, així com un rebuig al bipartidisme i al sistema electoral, veient el 15M com un revulsiu a una crisi generalitzada on cada cop es fa més evident un fort vincle entre la idea de crisi de representativitat i la corrupció. A més, també es troba àmpliament assumida la voluntat d'anar més enllà del tradicional eix ideològic (esquerra-dreta) per establir com a prioritat màxima la necessitat d'una nova forma de fer política, on el sistema assembleari va fent-se cada cop més pas. (Betancor y Cilleros, 2013; Gómez-Pastrana y Robles, 2013).

¹http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb74/eb74_public_en.pdf

Concretament, entre les seves principals reivindicacions trobem la crítica al Sistema Polític, la necessitat de posar en l'agenda els drets socials, així com la importància de la mobilització ciutadana. (Veure annex 1)

Atenent als lemes i a les propostes centrals del 15M podem rescatar com a trets principals:

- L'absoluta **centralitat del concepte de democràcia** en cadascuna de les expressions d'acció col·lectiva.

- La **no ubicació del moviment en els eixos que emmarquen els dos clivatges que estructuraven el règim del 78: ni esquerra/dreta ni les tensions territorials** apareixien com a elements a tenir en compte a excepció d'allà on les segones ja hi eren presents com a demanda popular (Catalunya, Euskadi i, en menor mesura, Galícia).

- La substitució d'aquests clivatges per a una **incipient identitat popular que es confrontava amb les elits polítiques i econòmiques, assajant fórmules d'antagonisme** com el 99% contra l'1%, els de a baix contra els de a dalt, la ciutadania contra la classe política o el Poble que no és "una mercaderia en mans de polítics i banquers". (Espinar, 2014)

El moviment dels indignats 15M va aparèixer en un context de resignació general, generant una gran legitimitat social, determinant les agendes mediàtiques i dibuixant una imatge d'esquerda del fins aleshores consens entorn la crisi i la seva sortida. Podent fer-ho segurament per dos motius. En primer lloc perquè llançava un missatge de gran acceptació entre les classes populars, i d'altra banda, perquè la manca de compromisos i responsabilitats institucionals li van permetre mantenir un discurs més contundent. (Errejón, 2011)

Crisi del règim i nova política

No són poques les veus que parlen de crisi de règim apuntant al moviment nascut el 15 de maig de 2011 no tant com l'expressió del punt àlgid d'aquesta crisi sinó sobretot com a accelerador de

la mateixa. (Errejón, 2013) En molt poc temps sembla haver-se generalitzat la percepció d'esgotament del sistema polític i del conjunt de l'estructura institucional, això com de la seva incapacitat per a donar resposta al creixent drama social entre una bona part de la població.

És per això que un dels objectius del moviment 15M era el de denunciar que l'estat actual de les coses no només no és "natural" sinó tampoc democràtic per tal de, en paraules del mateix Íñigo Errejón, dirigent de Podemos, "apuntant a la línia de flotació de la seva legitimitat" interpretar i utilitzar el terme democràcia "en un sentit que l'oposava a l'status quo". (Errejón, 2011)

D'altra banda, el discurs del moviment també aprofundia en aquesta direcció agrupant a les elits polítiques i econòmiques, no com a opcions que confronten projectes diferents, sinó com les parts d'un mateix règim, conformat per gent que viu molt bé i que imposa a les majories socials un futur que no desitjarien per als seus fills. (Errejón, 2011)

No obstant el discurs dels indignats no és l'única interpretació crítica de la situació política espanyola. Les tesis del 15M conviuen amb altres veus que afirmen que segurament sigui més oportú parlar de les disfuncionalitats o dels nous desafiaments als quals s'enfronta el nostre règim polític i no dels perills del règim en sí, entenent que la democràcia liberal no perilla perquè continua sent l'únic règim polític que pot predicar-se com a legítim al món. El que ja no és tan clar és si els ideals democràtics poden materialitzar-se sota les condicions en les quals avui dia funciona la política al país. (Vallespín, 2015)

I és que partint de què no existeix cap experiència històrica democràtica que hagi estat lliure de tensions, la democràcia ha estat viscuda sempre com un projecte permanentment inacabat donat que les demandes dels seus exigents principis normatius- el govern del poble pel poble, per exemple- no són traslladables a un conjunt de pràctiques o a la implantació d'un determinat ordre institucional. En certa mesura no donar-se per satisfet amb el funcionament efectiu de la democràcia és ja una actitud democràtica. Concretament, els països que figuren en la zona més alta dels rànquings de qualitat de la democràcia acostumen a ser a la vegada que els països en els quals més se senten satisfets amb ella, on els ciutadans són més intolerants cap a pràctiques que desviïn el seu bon funcionament. Parlem doncs de "societats vigilants." (Vallespín, 2015)

Per tant ens trobem segurament davant d'una històrica disjuntiva. Tota crisi pot ser oportunitat de canvi, però quina és la via a seguir: transformació o revolució?, reforma o ruptura?

Els partits polítics d'esquerres rere el 15M

El cas de Podemos

Rere el 15M i donat l'estés recolzament social que va tenir, segurament una de les operacions polítiques més interessants que un actor podia plantejar per a redefinir l'escenari en el qual es jugava la partida de la política del país consistia en fer seves les demandes populars: És a dir, definir un subjecte que no tingués a veure amb les velles elits i pel contrari s'oposés a elles, desenvolupar metodologies de democràcia participativa i inclusió en un moment de demanda ciutadana d'intervenció política i oposar a l'ordre existent una alternativa que plantegés "vostés i les seves crisis no són la democràcia, la democràcia és la gent del carrer i els seus drets" (Espinar, 2014)

En paraules del mateix Pablo Iglesias, Podemos assumeix des de un primer moment "el canvi del taulell, de les coordenades de la política" (Rivero, 2014) que va suposar el 15M. I és que a diferència de l'esquerra institucionalitzada, l'equip promotor de la formació es reconeix en el diagnòstic del 15M: situar-se més enllà de l'eix esquerra-dreta i la crítica a la complicitat entre els interessos de la banca i dels partits polítics, per a després assumir el canvi cultural que suposa el 15M. (Toret, 2015)

Podemos suposa l'articulació de la mobilització i de les tesis esteses a partir de l'impacte que van generar tant l'esdeveniment com el procés de politització massiva del 15M. Les enquestes publicades al 2011 van mostrar que en el 1r any del 15M 8.500.000 persones hi van participar aproximadament, la majoria d'elles sense pertinença a cap organització social prèvia. (Toret, 2015).

El 15M dibuixava una identitat col·lectiva comú que resideix en les seves múltiples formes de participació, en el seu caràcter obert difús, dinàmic i reapropiable. Podemos genera un marc d'identificació comú molt més definit, però a la vegada també hereta part d'aquesta construcció de la identitat oberta i reapropiable, com s'observa en els seus inicis a través dels cercles i de l'ús intensiu de les xarxes de comunicació per a l'acció col·lectiva.

Per tant és correcte afirmar que Podemos recull els reptes plantejats pel 15M, així com les lluites socials i populars d'anys anteriors. La "innovació i capacitat" de catalitzar i donar forma a aquest

malestar es reorienta no obstant a la seva constitució com a poder polític, en un discurs que busca la consolidació de l'hegemonia, en un poder que pretén ser constituent davant el "Règim del 78". (Toret, 2015).

El PSOE rere el 15M i l'aparició de Podemos

Sens dubte cap partit polític i menys el Partit Socialista Obrer Espanyol que aspira a ser el partit de referència del votant de centre esquerre a Espanya podia ser alié al 15M i les seves demandes. En paraules de Alfredo Pérez Rubalcaba qui poc després de les primeres mobilitzacions del maig del 2011, rere que José Luís Rodríguez Zapatero anunciés la seva renúncia a la candidatura socialista, assumí la Secretaria General del PSOE, "cap partit sensat pot observar el que va passar amb el moviment 15M i no extreure conseqüències." I és que segons Rubalcaba "la crisi ha amplificat algunes de les mancances institucionals però també és cert que el 15M les va posar de relleu al carrer, amb milers d'actes i manifestacions polítiques que cap polític en el seu sa judici pot ignorar." Sense anar més lluny segons el mateix dirigent "el PSOE en la seva última Conferència Política va abordar diverses reformes institucionals que segurament haurien merescut menor atenció si el moviment 15M no hagués existit". (Veure annex 2)

En aquest sentit cal posar de relleu que rere el 15M, així com rere el fracàs electoral dels socialistes en les eleccions Generals del 20 de novembre del 2011, el PSOE ha tingut com a objectiu la renovació de la seva imatge i del seu missatge, qüestió observable en alguns exemples com amb:

- La redefinició dels seus eixos programàtics en una Conferència Política al 2013 - a la que feia referència Rubalcaba - en els quals es contemplan reformes constiucionals que afecten els Drets socials, fonamentals i territorials². - *mirant de reafirmar-se com l'opció de progrés en la via reformista.*

- L'elecció per primer cop en la seva història del seu Secretari General rere consulta a tota la militància el juliol de 2014, de la qual va resultar elegit Pedro Sánchez - *procurant donar si més no resposta a les reivindicacions que el 15M havia instaurat en l'imaginari col·lectiu sobre la manca de democràcia interna als partits tradicionals.*

² Veure ANNEX 3: Principals reformes recollides en el document resultant de la Conferència Política del PSOE (2013)

- L'elecció de caps de llistes a través de primàries
- Fixar la transparència com a prioritat: obtenint al 2015 per primer cop la màxima puntuació permessa (10 punts sobre 10) en l'avaluació realitzada per Transparència Internacional, per sobre de Podemos (8,5).³ (Veure annex 4 i 5) - *la manca d'informació sobre els partits era una de les crítiques que els Indignats feien al Sistema Polític.*
- La presentació del nou logo del partit, on desapareix el tradicional puny, apropant-se més als logotips i als símbols de les socialdemocràcies europees que només mantenen la rosa - *com a intent de desvincular-se de la vella política.* (Veure annex 6)
- L'últim lema nacional escollit per a les Eleccions Municipals de 2015 "Governar per a la majoria"- *on el mateix partit sembla acceptar el discurs "de la minoria contra la majoria" que trobàvem en el 15M.*⁴

Conclusions

Són clares les característiques vestigials del 15M que trobem a Podemos que ens permeten reconèixer l'origen del partit més enllà de què els seus propis dirigents se'n declarin hereus del moviment social.

En primer lloc, com hem vist, els moviments socials a diferència dels partits polítics mantenen una relació conflictiva i d'enfrontament amb el Sistema Polític, relació que continua mantenint per al moment Podemos tot i haver-se constituït com a partit.

És interessant destacar d'altra banda que a la vegada que el compromís dels membres mitjançant un alineament simbòlic és el principal recurs amb què compta un moviment social a diferència d'un partit polític on el repartiment de càrrecs, per exemple, juga un paper més important, en el cas de Podemos, on per començar la figura del militant es troba difusa des del moment en què no està subjecte al pagament d'una quota, el simbolisme continua sent un component determinant.

³(<http://www.transparencia.org.es>)

⁴<http://www2.psoe.es/municipales-autonomicas/>

També cal recordar que tot i que Podemos en l'actualitat presenta una direcció definida, la seva estructura en cercles persegueix - de forma més clara en el seu inici - ser una organització horitzontal menys jerarquitzada, a diferència del que succeeix als partits polítics tradicionals, acostant-se als moviments socials.

Per últim pel que fa a Podemos podem concloure que, a diferència de l'esquerra institucionalitzada, va saber vertebrar el malestar social que el 15M havia canalitzat al marge dels partits i les organitzacions socials existents.

I és que a ningú se li escapa que tant el 15M com Podemos esquerdaven el consens aparent entorn la crisi i la seva sortida, fent seves les demandes populars del moment.

D'altra banda, tot i que no tenim evidències empíriques per afirmar que les propostes de reforma tant a escala programàtica com de funcionament orgànic al Partit Socialista Obrer Espanyol són conseqüència directa de l'aparició en escena del moviment dels indignats, sí que són coincidents en el temps, de manera que com a mínim podem dir sense por a equivocar-nos que miren de ser la resposta a la situació política del moment on sens dubte el 15M ha tingut molt a dir. A més el testimoni del seu aleshores Secretari General ens ho confirma.

Tot i així, si els socialistes poden coincidir en part del diagnòstic de la situació amb els Indignats o amb els simpatitzants de Podemos (crisi econòmica, ofegament de les classes populars mitjançant polítiques d'austeritat...), pel que fa a la solució opten per la reforma en lloc de la ruptura amb el Sistema.

Bibliografia

Betancor, G. y Cilleros, R. 2013. "Desafección política y Movimiento 15M. Un análisis cualitativo de la opinión política y de los activistas." *Ponencia presentada en el Grupo de Trabajo sobre Movimientos Sociales, Acción Colectiva y Cambio Social, XI Congreso de la Federación Española de Sociología, Madrid.*

Errejón, I. 2011. Publicado como: "Disputar las places, disputar les paraules" en *Viejo, R.: Les raons dels indignats. Barcelona: Raval Edicions. pp.18-24.*

Errejón, I. 2013. Capítulo "Régimen" en *Lugares comunes: Trece voces sobre la crisis. Pp. 175-196. Madrid: Lengua de Trapo.*

Espinar Merino, R. 2014. "Podemos, el 15-M y el tercer clivaje."

Ibarra, P.; Martí, S. i Gomà, R. 2002. "Creadores de democracia radical: movimientos sociales y redes de políticas públicas." *Barcelona: Icària*.

Juan Amat y Collado Campaña. 2013 "El movimiento Indignado: Comunicación Política y Relaciones con el Sistema de Partidos". *Nómadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales y Jurídicas / 38*. Panebianco, A. 1995. "Modelos de partido." *Madrid: Alianza*.

Sartori, G. 2005. "Partidos y sistemas de partidos". *Madrid: Alianza*.

Toret Medina, J. 2015. "Una mirada tecnopolítica al primer año de Podemos. Seis hipótesis. *Revista Teknokultura*", Vol. 12(1), 121-135.

Rivero, J. (2014). "Conversaciones con Pablo Iglesias." *Madrid: Ediciones Turpial*.

Llera, F. 2012. "Crisis y malestar democrático en España", en J. F. Tezanos (ed.), *Los nuevos problemas sociales*. *Madrid: Sistema*, 39-67.

Montero, J.R. y Torcal, M. 2013. "No es el descontento, es la desafección". *El País*, 14 de junio, 31.

Panebianco, A. 1995. "Modelos de partido". *Madrid: Alianza*

Pastor Verdú, J. 2013. Ponencia: "El 15M, las mareas y su relación con la Política Sistémica. El caso Madrid" *UNED. XI Congreso de la AECPA. Área IV. GT 4.6: "La política contenciosa más allá de la plaza."*

Gómez-Pastrana, T. y Robles, S. 2013. "15M: la indignación ante la crisis como propuesta de cambio. Estudio de caso de Salamanca". *Ponencia presentada en el Grupo de Trabajo Movimientos Sociales, Acción Colectiva y Cambio Social, XI Congreso de la Federación Española de Sociología, Madrid*.

Vallespín, F. 2015. "Cuestionario a Fernando Vallespín" (*Extracto del libro "Reset. Herramientas para un cambio de sistema, Ariel, Barcelona*)

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb74/eb74_public_en.pdf

<http://conferenciapolitica.psoe.es>

(<http://marcaporhombro.com/un-repaso-a-la-identidad-visual-del-psoe/>)

<http://www2.psoe.es/municipales-autonomicas/>

<http://www.transparencia.org.es>

ANNEX 1

Temàtica	Percentatge en el discurs dels indignats
Mobilització ciutadana	10,54
Crítica al Sistema Polític	12,74
Crítica al Sistema Financer	9,67
Corrupció Política	8,79
Indignats de la resta del món	3,73
Aturats/Precarietat	8,35
Joventut formada sense futur/Generació perduda	7,69
Canvi de Sistema/Propostes	10,76
Necessitat de pressa de consciència/Despertar	3,73
Drets socials/Inversió de valors	10,98
Xarxes socials	6,15
Censura a llibertat d'expressió per part del Sistema/ Indiferència	6,81

Dades de l'estudi "El movimiento Indignado: Comunicación Política y Relaciones con el Sistema de Partidos". Juan Amat y Collado Campaña. *Nómadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales y Jurídicas* / 38. (2013.2)

ANNEX 2

Entrevista a Alfredo Pérez Rubalcaba (Secretario General del PSOE 2012-2014) 11/06/2015

1.¿Cuáles fueron según su parecer las condiciones determinantes que alimentaron la aparición del 15M o movimiento de los indignados en España?

Creo que el factor que más influyó en la aparición del 15M fue la crisis. Es verdad que el 15M es más, mucho más, que un movimiento anticrisis pero sin la crisis probablemente no habría alcanzado la importancia y la dimensión que alcanzó.

2.¿Cuáles considera que han sido los principales retos que el movimiento 15M ha puesto sobre la mesa?

Muchos y, sobre todo, muy variados porque en esos días y en los meses que siguieron los participantes en el movimiento discutieron de muchas cosas. Desde luego de la crisis y sus efectos pero también de las instituciones políticas y sus fallos.

3. Algunos trabajos afirman que a diferencia de lo que ocurrió con el Mayo del 68, con el que se hacen constantes analogías, en el 15M no encontramos referencias a grandes marcos teóricos y los intelectuales con mayor visibilidad han tenido un perfil más modesto no equiparables a Sartre, Foucault o Lacan. ¿Está usted de acuerdo?

Sí, efectivamente. El 15M es un movimiento que no tiene un marco conceptual muy elaborado. Un movimiento que nace de la profunda insatisfacción de muchos sectores sociales con la crisis económica, sus efectos y con las medidas que se estaban adoptando para combatirla. Es verdad, que esa era una insatisfacción muy profunda que acaba cuestionando los defectos y las carencias de nuestro sistema democrático.

4. ¿Considera el 15M el punto de partida para la aparición de Podemos?

Sí, sin duda. Los antecedentes están ahí.

5. ¿Hasta que punto coincide el proyecto político de Podemos en su origen con las demandas del movimiento de los indignados? ¿Y a día de hoy?

Como he dicho antes los antecedentes de Podemos se encuentran en el denominado movimiento de los indignados. En España en el 15M. La persistencia de la crisis en nuestro país, el hecho de que los dos grandes partidos, PSOE y PP, tuvieran que hacerle frente en gobiernos distintos y, sobre todo, los efectos estructurales que esa crisis ha tenido son el sustrato social sobre el que nace Podemos que ahora está en plena transformación en partido político.

6. ¿A que nivel considera que el movimiento 15M ha influido en el Partido Socialista Obrero Español? ¿Y la aparición de Podemos?

Creo que ningún partido sensato puede observar lo que pasó con el movimiento del 15M y no sacar consecuencias. Es verdad que la crisis ha amplificado algunas de nuestras carencias

institucionales pero también lo es que el 15M las puso de relieve en la calle, con miles de actos y manifestaciones pacíficas que ningún político en su sano juicio puede ignorar. Por tanto, el PSOE en su Conferencia Política abordó diversas reformas institucionales que seguramente habrían merecido una menor atención si el movimiento 15M no hubiera existido.

ANNEX 3

Principals reformes recollides en el document resultant de la Conferència Política del PSOE (2013): (<http://conferenciapolitica.psoe.es>)

- La constitucionalització de mecanismes que garanteixin l'Estat del Benestar:
 - Principi d'Estabilitat Social en la despesa pública
 - Dret fonamental a la salut
 - Dret fonamental a la protecció social
 - Incorporació del quart pilar de l'Estat del Benestar
 - Renta bàsica de ciutadania
 - Dret a l'educació
 - Dret a la cultura
 - Dret dels treballadors (negociació col·lectiva, vaga dels treballadors públics, protecció en cas d'acomiadament injustificat, conciliació vida laboral i personal)
 - Prohibició de l'amnistia fiscal
- Reformes en la Constitució per a enfortir i ampliar els drets fonamentals:
 - Vot per a estrangers no comunitaris en les eleccions municipals
 - Debat sobre la majoria d'edat
 - Protecció davant la devolució, expulsió o extradició
 - Reforçament del dret a la igualtat i la no discriminació
 - No discriminació en l'accés a la prefectura de l'Estat per qüestions de sexe.
 - Prohibició absoluta de la pena de mort (suprimint l'incís que manté la seva possibilitat "per a temps de guerra")
 - Bioètica (prohibició de la clonació d'éssers humans, prohibició de pràctiques eugenèsiques,...)
 - Prohibir expressament l'esclavitud, el tràfic d'éssers humans, i el treball forçat
 - Dret a morir dignament
 - Llibertat religiosa de manera que cap confessió tingui caràcter Estatal

- Protecció de dades
- Dret d'accés a la informació dels ciutadans
- Drets processals: imparcialitat del jutge, doble instància penal, etc. ara recollits en la Constitució.
- Assistència jurídica gratuïta
- Concepte ampli de família
- Límits a la immunitat parlamentària i l'aforament.
- Rebaixes en les signatures per a la iniciativa legislativa popular
- Reforma constitucional del Consell General del Poder Judicial
- Reforma territorial de caire Federal

ANNEX 4

(<http://www.transparencia.org.es>)

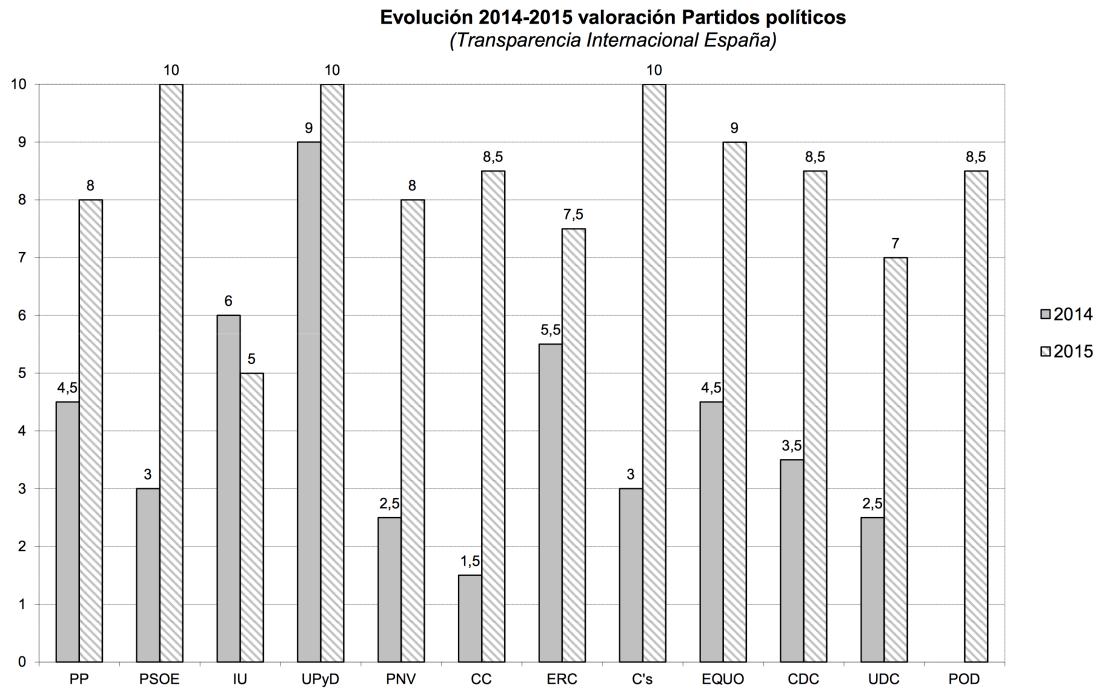
EVALUACIÓN DEL NIVEL DE TRANSPARENCIA DE LOS PARTIDOS POLÍTICOS (Abril 2015)																
EL PARTIDO PUBLICA EN SU PÁGINA WEB LAS SIGUIENTE INFORMACIÓN	PP	PSOE	IU	UPyD	PNV	CC	ERC	C's	EQUO	CDC	UDC	POD	TOTALES			Opinión (1) ciudadanos (entre 0 y 10)
													SÍ	NO	sí	
1. Cuentas Anuales del Partido (dos últimos ejercicios aprobados).	SÍ	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	11	0	1	9'2
2. Fechas en las que ha remitido sus cuentas al Tribunal de Cuentas.	SÍ	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	11	0	1	---
3. Último informe de fiscalización de las cuentas del partido emitido por el Tribunal de Cuentas.	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	11	0	1	9'0
4. Presupuestos anuales (dos últimos ejercicios) con la última liquidación presupuestaria.	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	sí	sí	SÍ	SÍ	sí	sí	sí	6	1	5	9'1
5. Datos básicos de las entidades vinculadas al Partido (fundaciones, asociaciones, etc.).	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	12	0	0	9'1
6. Desglose (orgánico y geográfico) de los gastos e ingresos del Partido.	sí	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	NO	sí	7	3	2	---
7. Declaración de la inexistencia en las listas electorales de procesados por corrupción.	SÍ	SÍ	sí	SÍ	sí	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	NO	SÍ	8	1	3	9'4
8. Detalle de los gastos electorales en las últimas elecciones y los límites legalmente establecidos para los gastos de las elecciones.	sí	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	9	0	3	---
9. Descripción del procedimiento de control y/o auditoría interna del Partido.	SÍ	SÍ	NO	SÍ	sí	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	sí	SÍ	SÍ	9	1	2	---
10. Currículum o datos biográficos (al menos cinco líneas) de los principales candidatos incluidos en las listas electorales.	SÍ	SÍ	NO	SÍ	NO	sí	sí	SÍ	sí	sí	sí	sí	4	2	6	8'6
TOTALES	8	10	5	10	8	8,5	7,5	10	9	8,5	7	8,5	88	8	24	

SÍ = 1 punto; sí = 0'5 (cumplimiento parcial)

(1) Opinión de los ciudadanos según la Encuesta a nivel nacional encargada por *Transparencia Internacional España*, elaborada por *Metroscopia* y publicada en *El País* el 1 de Abril 2014. Puntuaciones entre: 0 (nada urgente) y 10 (muy urgente).

ANNEX 5

(<http://www.transparencia.org.es>)

ANNEX 6

(<http://marcaporhombro.com/un-repaso-a-la-identidad-visual-del-psoe/>)

2001

2013

2015